

За Земята
Прятели на Земята България

Не заключвайте Мариците с изкопаем газ!

София, 28. юни 2021 г.
Изх. номер: 1155/28.06.2021г.

До: Стефан Янев,

Министър-председател на Република България

До: Атанас Пеканов,

Вицепремиер на Република България

До: Андрей Живков,

Министър на енергетиката

До: Асен Василев,

Министър на финансите

Копие до: Румен Радев,

Президент на Република България

Копие до: Цветан Кюланов,

Представителството на ЕК в България

Относно: Газови инвестиции в Национален план за възстановяване и устойчивост (НПВУ)

Уважаеми г-н Янев,

Уважаеми г-н Пеканов,

**Уважаеми г-н Живков,
Уважаеми г-н Василев,
Уважаеми г-н Радев,
Уважаеми г-н Кюланов,**

Действайки в интерес на българското общество, ние природозащитните организации Екологично сдружение „За Земята“, WWF - България, „Грийнпийс“ – България, ЕЗГ и младежкото климатично движение „Петъци за бъдеще - България“, изказваме своето нарастващо притеснение от последното развитие при актуализацията на Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), включващо допълнителни инвестиции в изкопаеми горива. По наличната при нас към 25.06.2021 г. информация, получена от серия обсъждания, работни срещи и комуникация с представители на служебното правителство и Министерството на енергетиката, разбираме, че се очаква НПВУ да съфинансира изграждането на 1500 MW парогазови енергийни мощности в Маришкия басейн, с цел покриване на зимен пик в производство на електрическа енергия и удължаване на икономическия живот на някои от лигнитните ТЕЦ. Както и в предишни версии на НПВУ, тази инвестиция е представена като „преходна“. Има очакване част от този изкопаем газ (популярен с наименованието „природен“ газ), изгарян от преоборудваните централи, да бъде заменен с водород, но с неясен бъдещ хоризонт и възможности за реализация. Дори подобно обещание за водородно бъдеще на региона остава декларативно от страна на държавата, тъй като предоставената информация ясно показва, че новите мощности са предвидени да оперират само на изкопаем газ.

Считаме, че инвестициите в газификация на лигнитните ТЕЦ, на база на изкопаеми горива, към настоящия момент са абсолютно неприемливи от гледна точка на поетите климатични ангажименти на България и ЕС по отношение на Парижкото споразумение. Смятаме също, че подобни инвестиции са напълно недалновидни икономически и в никакъв случай не трябва да се случват с публични средства, още повече като част от Механизма за възстановяване и устойчивост, особено след като публичните средства за инвестиции за изкопаеми горива са крайно нежелани¹ и след 2025 г. се очаква да бъдат напълно преустановени. Не на последно място подобни действия създават фиктивна перспектива и нереални очаквания у общностите във въглищните райони на България, че централизираният модел на въглищната енергетика и създаваните от него заетост и икономическа активност, могат да бъдат удължени изкуствено. Освен това по последни данни от актуалните модели² на Центъра за изследване на демокрацията, разполагаме с достатъчно алтернативи за покриване на нуждите на България и в пикови сезони, без да е нужно допълнително газифициране на Маришкия басейн. В рамките на горепосочените консултации ни е известно, че съществуват алтернативни предложения за генериране на

¹ ЕП подкрепя по-екологосъобразни фондове за регионално развитие и сътрудничество, 23.06.2021: www.europarl.europa.eu/news/bg/press-room/20210621IPR06628/ep-podkrepiya-po-ekologhosobrazni-fondove-za-reghionalno-razvitie-i-strudnichestvo

² Green recovery pathways to Bulgaria's carbon neutrality by 2050, Policy Brief No. 101, 08.06.2021: <https://csd.bg/publications/publication/green-recovery-pathways-to-bulgarias-carbon-neutrality-by-2050/>

необходимата електроенергийна мощност в Маришкия басейн, изцяло базирано на възобновяеми енергийни източници и съхранение на енергия, за покриването на дневни и сезонни пикове.

НПВУ следва да бъде инструментът за цялостна енергийна и икономическа трансформация към устойчиво бъдеще. Не може да приемем временни и частични решения, и ниска амбиция – дължим поне това на бъдещите поколения българи.

Ние като неправителствени организации с експертиза в областта на енергетиката и климата и климатични активисти от България и Европа, сме категорично против замяната на едно изкопаемо гориво с друго³. Нашите съображения:

1. **Икономическа нерентабилност и така наречения “заключващ ефект” на солидни дългосрочни инвестиции:** Веднъж изградени, газовите проекти ни обвързват с ползване на вносен изкопаем газ за индустриални, енергийни и битови нужди, а също и с технология, отделяща значителни емисии парникови газове за десетилетия напред. За да оправдаят високите инвестиции, газовите съоръжения ще трябва да работят и след 2035 г. – дата, към която емисиите и енергийните решения в ЕС ще трябва да са коренно различни, за да се постигнат климатичните цели на ООН и ЕС. Ограничавайки ги да работят за по-кратък период от време ще доведе до финансови загуби и пропуснати ползи, а България отново ще бъде изправена в същата ситуация както сега с въглищата - за намиране на алтернатива за енергийна трансформация. Рискът от блокиране на милиарди обществени средства и плащането на двойна цена от българското общество и бизнес за декарбонизация е очевиден.
2. **Поскъпване на газа** в близко бъдеще както заради условията на пазара, така и заради покачващите се цени на въглеродните емисии. България ще трябва да плаща още повече за изпускането на въглеродни емисии на територията си, което ще се отрази осезаемо на цените на енергията, произведена от изкопаемия газ и на цените за крайните потребители – бизнес и домакинства.
3. Всяко решение, което води до ненужно скъпа енергия, е **проблем за бъдещата конкурентоспособност на българската икономика и отлагане на преодоляване на проблема с енергийната бедност на българското общество**. Скъп ток от газови централи, които евентуално ще се включват едва за няколко дни в годината, означава по-трудни времена за всички производители и потребители на стоки и услуги, които нашата страна произвежда и се опитва да предлага на пазара.
4. **Неспазване на климатичните цели и задължения** на България за намаляване на нетните въглеродни емисии най-малко с 55% до 2030 г. и постигане на климатична неутралност до 2050 г. ще има негативни правни и финансови последствия, може да доведе до дипломатическа изолация на държавата ни в рамките на Европейския

³ За повече информация, предлагаме разработения на европейско ниво Манифест срещу изкопаемия газ - “European Civil Society Gas Manifesto: <https://caneurope.org/20-organisations-release-eu-fossil-gas-manifesto-2035-phase-out/>

съюз и допълнително да отблъсне чуждите инвеститори, които търсят възобновяема енергия и среда на зелени иновации.

5. Изграждането на 3x500 MW парогазови централи **най-вероятно няма да издържи оценката за ненанасяне на значителни вреди (DNSH) на Европейската таксономия** за устойчиви финанси, изискуема за инвестициите по НПВУ. Макар този компонент все още да не е изяснен на 100%, са налице ясни сигнали⁴, че ръководните институции на ЕС няма да допуснат това да се случи. В резултат, България може да се окаже единствената държава в топ 10 на източниците на въглеродни емисии в ЕС, които нямат ясен дългосрочен план за декарбонизация на сектор енергетика.
6. **Достатъчна газова инфраструктура:** По данни⁵ на Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР) за 2019 г., съществуващата газова инфраструктура в България покрива повече от два пъти потреблението на газ в страната за една година. Изграждането на нова такава е напълно нецелесъобразно.
7. **Ниското и намаляващо търсене** на изкопаем газ на национално ниво в различни сектори ще се задълбочи като дългосрочна тенденция⁶.
8. **Негативните последици** от изкопаемия газ за климата, околната среда, здравето на хората и правата на местни общности - част от тях управлявани от авторитарни режими извън ЕС, също ще продължат да се задълбочават като проблематика.
9. Изкопаемият газ е неизбежно свързан с отделянето във всички етапи от производствената верига на емисии на значително подценения **парников газ метан**, който към настоящия момент допринася за една четвърт от глобалното затопляне на годишна база. Емисиите на метан са около 80 пъти по-вредни за климата от емисиите на въглероден диоксид за двадесетгодишен период. По последни данни⁷, тъй като употребата на въглища намалява, в Европейския съюз, **изкопаемият газ вече е отговорен за повече емисии на въглероден диоксид от въглищата**. Намаляването на емисиите на метана е стратегията с най-голям потенциал за ограничаване на глобалното затопляне през следващите 20 години.
10. **Реалното количество емисии на въглероден диоксид (CO₂) за единица произведена енергия от нови парогазови мощности е със сигурност много по-значително** от стойността, предоставена в НПВУ. Подадената информация в НПВУ, че новите парогазови мощности ще достигнат ниво от **под 250 гр. CO₂ на kWh** е **изцяло подвеждаща и няма да бъде одобрена от ЕК. Има достатъчно информация от официални източници⁸, и от страна на индустрията⁹, че тези нива за парогазовите**

⁴www.euractiv.com/section/energy-environment/news/fossil-gas-has-no-viable-future-eus-timmermans-says/

⁵ https://www.dker.bg/uploads/2021/god_doklad_2020.pdf

⁶ <https://csd.bg/publications/publication/green-recovery-pathways-to-bulgarias-carbon-neutrality-by-2050/>
<https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/fossil-gas-has-no-viable-future-eus-timmermans-says/>

⁷ https://iea.blob.core.windows.net/assets/eb3b2e8d-28e0-47fd-a8ba-160f7ed42bc3/CO2_Emissions_from_Fuel_Combustion_2019_Highlights.pdf

⁸ <https://www.iea.org/data-and-statistics/charts/full-lifecycle-emissions-intensity-of-global-coal-and-gas-supply-for-power-generation-2018>

⁹ https://www.wingas.com/fileadmin/Wingas/WINGAS-Studien/Energieversorgung_und_Energiewende_en.pdf

турбини са двойно и тройно по-високи от представените параметри в НПВУ, особено като се вземат предвид и емисиите от целия жизнен цикъл на газа включително изтичането на метан. Това означава, че България ще има същия проблем с цената на въглеродните емисии от газа, още през 2025 г., както сега с въглищата, и реално тези централи няма да могат да бъдат част от Механизмите за капацитет. Според актуалното законодателство (Регламентът относно вътрешния пазар на електроенергия¹⁰), централи емитиращи над 550 гр. CO₂ на KWh, ще бъдат изведени от този механизъм. Тези нови парогазови централи, дори да помагат за балансиране на енергийната системата, ще могат да го правят само на много висока цена, неприемлива за обществото и бизнеса.

Водородът не е зряла технология и не може да бъде краткосрочно решение за производството на електроенергия

1. 90-95 процента от наличния водород в рамките на Евросъюза се произвежда от изкопаеми горива като въглища и изкопаем газ. По малко от 0,1% е наистина зелен водород от възобновяеми енергийни източници.
2. За производството на зелен водород ще са необходими значителни нови ВЕИ мощности, които задължително трябва да бъдат обвързани с по-широката му употреба от индустрията, транспорта и др. сектори, които ще го използват като енергиен носител в средносрочен и дългосрочен план.
3. Водородът няма да започне да се използва широко преди края на десетилетието, поради липсата на ефективна (производството и преноса са свързани с много загуби) и икономически рентабилна технология за производството му, липсва водородна инфраструктура и свързване на Европейско ниво. Тепърва предстои те да бъдат изградени, за което ще са нужни десетилетия.
4. Планираното навлизане на водород и свързаните водородни технологии за произвеждане, изгаряне, пренос и съхранение, се очаква да претърпят голям технологичен скок през следващите години. Все още обаче иновациите са в своята начална фаза на апробация и много от отговорите за прилагане на това решение, особено тези които изискват мащабно приложение, а от там и икономия от мащаба не са развити достатъчно ефективно.
5. В случай, че има неотложна нужда от малки пикови мощности, то те задължително трябва да бъдат захранвани изцяло с не-изкопаем газ (зелен водород или биогаз). Всяка употреба и изгаряне на изкопаем газ или водород, произведен от него трябва да бъде напълно елиминирано преди 2030 г.

Отворени въпроси:

1. Защо да се заключват инвестиции в развитието на водородна инфраструктура само в няколко части на страната, на фона на климатичните цели на ЕС като средствата

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0943>

могат да се пренасочат към проекти за енергийна ефективност и иновации в сферата на ВЕИ и внедряване на зелен водород само за най-належащите нужди на българската промишленост?

2. Ако инвестициите в изкопаем газ в НПВУ наистина се смятат за рентабилни и смислени, защо в третата версия на НПВУ участието на Булгартрансгаз беше сведено до минимум и възлиза на 9% от общата сума на проекта?
3. Очакваме от правителството разчет как предвидените 1500 MW парогазови енергийни мощности в Маришкия басейн ще бъдат финансирани, колко часа се очаква да работят годишно и какви за сценариите за тяхното изплащане.
4. Защо не използваме огромните нарушени територии на Маришкия басейн за ВЕИ? Бихме искали да видим обективен сравнителен икономически и екологичен анализ с алтернативно технологично решение в Мариците - ВЕИ и съхранение на енергия върху рекултивираната земя на Мини Марица Изток.
5. Как и къде ще се произвежда зелен водород в България, имайки предвид необходимата за това възобновяема енергия и вода, други въздействия върху околната среда потенциалната му употреба, планираните инвестиции и времевите рамки в ПВУ?
6. Към 2030 Гърция предвижда 60% ВЕИ в електроенергийния си микс, а Румъния 50%. България - едва 30%. Защо съседни страни, които имат достъп до същите технологии, до които имаме и ние, предвиждат да балансират повече ВЕИ енергия в микса си, а в същото време намаляват планираните инвестиции в изкопаем газ (включително като променят първоначално заложените си проекти в ПВУ)?

Нашето предложение за обезпечаване на енергийна сигурност и справедлив енергиен преход:

1. Ревизиране на моделите и изчисленията за нуждата от базови мощности до 2050 г., спрямо реалните сценарии за декарбонизация, интеграция на европейския електроенергиен пазар, енергиен преход и потребление на енергия от индустрията и домакинствата, както и съответната актуализация на Интегрирания план за енергия и климат (ИНПЕК) и Дългосрочната стратегия за декарбонизация 2050 г.
2. Обезпечаване на зимния пик в потреблението на електроенергия посредством амбициозни мерки за енергийна ефективност на сградния фонд и при отоплението на домакинствата - има натрупан опит с програми за реновиране и подмяна на неефективното отопление. Тези програми са готови и се нуждаят само от малко адаптиране, за да бъдат работещи и ефективни.
3. Осигуряване на алтернативни мощности за производство на възобновяема енергия на територията на Маришкия басейн - посредством фотоволтаици и батерии за съхранение, което може да се случи предимно на пазарен принцип, както и с повишаване на капацитета на планирания в НПВУ проект за осигуряване на електроенергийни мощности на принцип на търговете, поради по-ниската цена на възобновяемите източници.

4. Пренасочване на част от предвидените средства към нови или съществуващи проекти в НПВУ, свързани с енергийната ефективност (проект номер 9) и възобновяеми енергийни източници (като проект 10 за мерки за възобновяема енергия в домакинства, който има нужда от десетократно увеличение на бюджета си), които да подпомогнат справедливия енергиен преход на България.

Очакваме нашите коментари и предложения да бъдат взети предвид, в рамките на предстоящото обществено обсъждане на ревизираната версия на НПВУ. На разположение сме за предоставяне на допълнителна информация.

За контакти:

Апостол Дянков, старши експерт „Климат и Енергия“, WWF България, тел: +359 886 745 777, e-mail: adyankov@wwf.bg, wwf.bg

Веселина Василева, газов координатор, Екологично сдружение „За Земята“, тел: +359 898 707 706, v.vasileva@zazemiata.org, www.zazemiata.org

Генади Кондарев, главен експерт за Централна и Източна Европа, E3G, тел: +359 889 689890, genady.kondarev@e3g.org, www.e3g.org

Георги Стефанов, ръководител практика „Климат и Енергия“, WWF България, тел: +359 889 517 976, e-mail: gstefanov@wwf.bg, wwf.bg

Меглена Антонова, ръководител на кампаниите, „Грийнпийс“ – България, тел: +359 885 454 797, e-mail: meglana.antonova@greenpeace.org, www.greenpeace.bg

Радостина Славкова, активист за климата в Петъци за бъдеще България, тел: +359 899 670 416, FFF_Bulgaria@riseup.net и radostina.slavkova@gmail.com, <https://fridaysforfuturebulgaria.wordpress.com/>